

VERSLAG KLANKBORDGROEP

Versie 27 januari 2022

datum 2 december 2021
tijd 17.00 uur tot 19.00 uur
onderwerp Vastgesteld verslag tweede bijeenkomst Klankbordgroep Gezondheid RES Wind Amsterdam 2 december 2021. Webtoegankelijke versie.

De voorzitter van de klankbordgroep (van Public Mediation) opent de vergadering en introduceert de agenda voor de bijeenkomst. De agenda is als volgt:

1. Introductie voorzitter expertgroep Gezondheid en vragen
2. Toelichting Afwegingskader door Over Morgen
3. Inbreng/aanvullingen voor expertgroep
4. Verslag bijeenkomst 23 november jl. en afspraken volgende keer

1. Introductie voorzitter expertgroep Gezondheid en vragen

De voorzitter van de expertgroep gezondheidseffecten windturbines start met een introductie waarin hij de beoogde werkwijze voor de expertgroep toelicht. Hierbij wordt ingegaan op de samenstelling van de expertgroep en de expertise/achtergrond van elk van de leden. Ook gaat de voorzitter in op het samenspel tussen de expertgroep en de klankbordgroep. De concrete vraag van de expertgroep aan de klankbordgroep is om te reageren op de lijst met zeven blinde vlekken en suggesties te doen voor aanvullingen op de lijst. Daarbij is het verzoek om de lijst met aanvullingen te beperken tot de vijf tot tien belangrijkste punten. Het is dus belangrijk dat de klankbordgroep prioriteert en er consensus is over de top vijf tot tien aanvullingen. De expertgroep kan niet de belofte doen dat alle aanvullingen direct worden overgenomen. De lijst met aanvullingen wordt besproken in de daaropvolgende bijeenkomst van de expertgroep en bij elk van de blinde vlekken wordt zorgvuldig afgewogen of er reden is om het onderwerp nader te onderzoeken.

Na de introductie van de voorzitter van de expertgroep krijgen de klankbordgroepleden gelegenheid om vragen te stellen. De vragen/opmerkingen en antwoorden/reacties zijn als volgt:

- ▶ *Het is van belang dat de onderzoeken waar de expertgroep zich op baseert bij het bespreken van de blinde vlekken uit situaties komen met vergelijkbare factoren. Een kritiekpunt is dat vaak gebaseerd wordt op onderzoeken die niet vergelijkbaar zijn met de desbetreffende situatie (in dit geval de Amsterdamse situatie). In dat geval is de kwaliteit van het onderzoek onvoldoende.*
  - ▶ *Reactie voorzitter: uiteraard is de kwaliteit van het onderzoek van belang. Wel zijn we voor de aanvullingen op de lijst met blinde vlekken op zoek naar de onderwerpen waar we nu naar moeten kijken. Vervolgens kijken we naar het onderzoek dat is verricht op die onderwerpen en wat de kwaliteit daarvan is.*
- ▶ Klopt het dat het tussenrapport van de expertgroep als input voor het afwegingskader dient en dat het eindrapport bedoeld is voor de m.e.r.?
  - ▶ *Reactie voorzitter: het tussenrapport was eind december voorzien wat dan onder andere als input voor het afwegingskader zou dienen. Onlangs kwam het verzoek van de gemeente of de expertgroep nu al kan reageren op het afwegingskader. In onze ogen is het geen afwegingskader, maar meer een procesdocument waarin staat wat de gemeente aan signalen heeft opgehaald en hoe ze hier procesmatig mee wil omgaan. Namens de expertgroep heb ik aangegeven dat het niet mogelijk is om nu al inhoudelijk oordelen te geven. Wij hechten eraan dat de gemeente met inhoudelijke uitspraken ook wacht op ons advies. We hebben met de gemeente afgesproken dat we enkel kijken of er feitelijke onjuistheden in staan en reageren op het beschreven proces.*

- ▶ In de raadsbrief over reflectiefase staat dat de expertgroep feedback uit de samenleving krijgt vanuit de klankbordgroep. Feedback is meer dan het voorleggen van vragen. Hoe wilt u dat wij de expertgroep van feedback voorzien?
  - ▶ *Reactie voorzitter: wat mij betreft betekent van feedback voorzien dat er over en weer een gesprek plaatsvindt. Op elkaar kunnen reageren en vragen kunnen stellen aan elkaar. U kunt vragen bij ons neerleggen en later reageren op onze voorlopige bevindingen als expertgroep.*
- ▶ Hoe kunnen we reageren op de tussenrapportage als de klankbordgroep in dezelfde week gepland staat?
  - ▶ *Reactie voorzitter: omdat de reactie op het afwegingskader eerder is voorzien (zie hiervoor), is het zeer de vraag of er voor de kerst al een tussenrapport komt. Wellicht komen er wel tussentijdse bevindingen van de expertgroep. Daar kan de klankbordgroep dan uiteraard op reageren.*
- ▶ In de gespreksnotitie is te zien dat de gangbare manier van denken is "zijn de risico's wel bewezen?" Het voelt dan alsof de burger op examen moet. Er zijn ook zorgen over risico's die (nog) niet wetenschappelijk bewezen zijn. Kan het in de expertgroep dan ook gaan over "zijn de normen wel bewezen effectief?" In dat geval moet de overheid op examen.
  - ▶ *Reactie voorzitter: Als er verschillende onderzoeken zijn die dezelfde resultaten laten zien, dan gaan wij als expertgroep niet zeggen "dat geloven we niet". Als het wetenschappelijk onderzoek onderbouwd is, dan zien wij als expertgroep naar verwachting geen reden om blinde vlekken te constateren. Tegelijkertijd kan het wel zo zijn dat op bepaalde onderwerpen onvoldoende onderzoek is gedaan of de resultaten niet eenduidig zijn. Wat dit betekent voor de normen die je daaraan verbindt, dat is de volgende stap voor de expertgroep.*
- ▶ Eén van de leden van de klankbordgroep geeft tijdens de vergadering aan dat de voorzitter met deze reactie geen antwoord op de gestelde vraag geeft.
- ▶ De expertgroep gaat blinde vlekken onderzoeken in de huidige literatuur en normen. De huidige normen richten zich op woningen en niet op recreanten en tuinders in de omgeving. Hoe kunnen de effecten van windturbines op hun gezondheid ook meegenomen worden?
  - ▶ *Reactie voorzitter: dit is een voorbeeld van een mogelijke blinde vlek die op de lijst met aanvullingen van de klankbordgroep kan: wordt er wel voldoende rekening gehouden met bestemmingen die niet als geluidgevoelig worden gekwalificeerd in de wetgeving?*
- ▶ Als de gezondheidseffecten pas bij de m.e.r. worden gemeten, komt dit dan eigenlijk niet te laat om nog mee te nemen in de besluitvorming van de gemeente?
  - ▶ *Reactie voorzitter: De m.e.r. heeft ten doel 'ondersteuning van besluitvorming'. De gemeente kan niet eerst besluiten en dan de m.e.r. doen. Dat is strijdig met het wettelijk systeem.*
- ▶ Ik mis deskundigheid in de expertgroep op sociaaleconomisch en psychosociaal gebied. Hoe gaat u dit oplossen met de huidige samenstelling van de expertgroep?
  - ▶ *Reactie voorzitter: in principe hebben we wat mij betreft een goede samenstelling voor een vraagstuk over gezondheidseffecten van windturbines. Het kan natuurlijk zijn dat we expertise missen op een bepaald gebied. In dat geval zullen we deze leemte vullen door extern een gesprek te voeren met een wetenschapper op dat gebied.*
- ▶ Wat vindt de expertgroep van de snelheid waarmee het proces van de reflectiefase wordt doorlopen?
  - ▶ *Reactie voorzitter: het is een ambitieus tijdschema. Op voorhand staat niet vast dat dit tijdschema toelaat dat je op tijd tot een inhoudelijk advies komt. Ik zie op voorhand drie mogelijke uitkomsten: het lukt om binnen het tijdschema tot een volledig advies te komen, het lukt om een gedeeltelijk advies te geven en op bepaalde punten geeft de expertgroep aan dat nader onderzoek nodig is of het lukt niet om een advies te geven. Het advies van de expertgroep zal in ieder geval aan mijn eisen van kwaliteit moeten voldoen.*
- ▶ Eén van de leden van klankbordgroep vraagt of het antwoord van de voorzitter van de expertgroep naar de gemeente gesignaleerd kan worden.

- ▶ *Aangezien iemand van de gemeente aanwezig is, kan direct gereageerd worden. Reactie gemeente: de gemeente kent de signalen. De gemeente kan zich goed vinden in de reactie van de voorzitter van de expertgroep dat de expertgroep binnen het tijdschema gaat kijken hoe ver ze komt waarbij kwaliteit voorop staat.*
- ▶ Als de windturbines geplaatst gaan worden, wordt er daarna dan ook nog onderzoek gedaan?
  - ▶ *Reactie voorzitter: bij de m.e.r. zit een wettelijke eis van monitoring. Daarnaast kan ik mij voorstellen dat de expertgroep niet alleen ten behoeve van het plaatsingsbesluit adviseert, maar ook over het belang van monitoring en mitigerende maatregelen.*
- ▶ Eén van de leden van de klankbordgroep geeft aan blij te zijn dat externe wetenschappers mee mogen praten met de expertgroep (zie hiervoor).
  - ▶ *Reactie voorzitter: correctie, het is niet zo dat iedere externe wetenschapper mag meepraten met de expertgroep. Als de expertgroep vaststelt dat er expertise ontbreekt dan kan zij bij een externe deskundige expertise opvragen.*
- ▶ In reactie op het vorige punt benadrukt één van de leden van de klankbordgroep dat het belangrijk is om oog te houden voor het evenwicht in de expertgroep. Er zou niet een situatie van 'twee tegen één' moeten ontstaan en er moet in ieder geval ruimte zijn voor een minderheidsstandpunt.
  - ▶ *Reactie voorzitter: de expertgroep komt tot haar oordeel op basis van een inhoudelijk gesprek op basis van wetenschappelijke expertise. In beginsel gebeurt dat in onderlinge overeenstemming. Indien die niet bereikt zou worden, kan een lid een onderbouwd minderheidsstandpunt op laten nemen.*

De voorzitter van de expertgroep verlaat de vergadering, waarna het gesprek in de klankbordgroep verder gaat.

2. Toelichting Afwegingskader door Over Morgen

Dit onderdeel is geschrapt omdat de klankbordgroep heeft besloten om langer de tijd te nemen voor het vorige agendapunt en Over Morgen niet de hele vergadering aanwezig kon zijn. Wel worden over het afwegingskader enkele vragen aan de gemeente gesteld.

- ▶ Wat moeten we als klankbordgroep nu nog met het afwegingskader?
  - ▶ *Reactie gemeente: het afwegingskader is bedoeld voor de gemeenteraad om een goede afweging te maken bij het plaatsen van windturbines. Waar moet ik rekening mee houden als we het proces van plaatsing van windturbines ingaan? De klankbordgroep heeft nu ruimte om nog aan te vullen op het concept afwegingskader. Een reactie op het onderdeel gezondheid en de onderwerpen die daar staan. Daarnaast is het afwegingskader gevuld met alle signalen die wij uit de stad hebben gekregen de afgelopen twee jaar. We zijn benieuwd of de klankbordgroep vindt dat we nog iets missen.*
- ▶ Het probleem met het afwegingskader is dat er veel meer in staat dan alleen de onderwerpen en thema's: er staat ook telkens 'hoe gaan we ermee om?'. Wordt daar ook commentaar op verwacht?
  - ▶ *Reactie gemeente: waar krijgen de onderwerpen aandacht in het proces? Dat is waarom we dit hebben opgenomen. U kan hier uiteraard goede suggesties voor doen.*
- ▶ Eén van de klankbordgroepleden geeft aan dat hij het verzoek van de gemeente om op het afwegingskader te reageren niet haalbaar vindt. De klankbordgroep is één keer bijeengekomen en heeft toen vooral een uitgebreide voorstelronde gedaan. Er is nog niet over de inhoud gepraat. Dat de gemeente al op 1 december vraagt om het afwegingskader van commentaar te voorzien met als deadline 8 december, zonder dat er al inhoudelijk gesproken is binnen de klankbordgroep wordt als onzorgvuldig en gehaast gezien. Daarnaast was er niet aangekondigd dat de gemeente dit zou gaan vragen en dat er maar een week de tijd zou zijn.

- ▶ Als de expertgroep niet alle vragen van de klankbordgroep kan behandelen, dan kan ik mij voorstellen dat de klankbordgroep dat wil signaleren naar de gemeenteraad.
  - ▶ *Reactie gemeente: Dat kan door middel van de verslagen. Deze worden openbaar gemaakt richting de gemeenteraad.*
- ▶ Eén van de klankbordgroepleden geeft in reactie op voorgaand punt aan dat de klankbordgroep wellicht een reactie op het advies van de expertgroep wil schrijven.
- ▶ Hoe kan het dat in Amsterdam enkele zoekgebieden zijn aangewezen die in de m.e.r. van de provincie als ongeschikt worden geacht?
  - ▶ *Reactie gemeente: dat is de m.e.r. die bij de provinciale verordening hoort. In de m.e.r. zijn verschillende gebieden met elkaar vergeleken. Ook met betrekking tot het aantal mensen dat geluidsoverlast zal ervaren. Deze m.e.r. laat echter geen beeld zien van de uitgangssituatie waarin mensen last hebben van bestaande geluidsbronnen, zoals (snel)wegen. De m.e.r.'en die in Amsterdam worden uitgevoerd laten het beeld zien van de uitgangssituatie qua geluidshinder en berekenen vervolgens wat de plaatsing van windturbines aan extra geluidshinder oplevert. Het is vervolgens een politieke afweging tussen het opwekken van duurzame energie en de hinder die daardoor wordt veroorzaakt.*
- ▶ Eén van de klankbordgroepleden stelde een vraag in de chat die ook buiten de bijeenkomst om beantwoord mocht worden: "Met betrekking tot de MER die per zoekgebied uitgevoerd moet worden, kan de gemeente bevestigen dat deze altijd via de zogenaamde uitgebreide procedure zal gaan, en niet via de beperkte procedure?"

3. Inbreng/aanvullingen voor expertgroep

De voorzitter concludeert dat er nu onvoldoende tijd is om nog over de gespreksnotitie in gesprek te gaan en tot aanvullingen voor de expertgroep te komen. Er wordt daarom afgesproken dat alle leden van de klankbordgroep blinde vlekken kunnen inbrengen bij Public Mediation (via een openbaar document). Public Mediation gaat de blinde vlekken clusteren zodat de klankbordgroep in de volgende bijeenkomst gezamenlijk kan herformuleren en tot een lijst van vijf tot tien aanvullingen kan komen. Het secretariaat van de expertgroep geeft aan dat de expertgroep haar volgende bijeenkomst op 6 december a.s. heeft en in de tussentijd al wel aan de slag gaat met de lijst van zeven blinde vlekken die zij zelf heeft opgesteld. De klankbordgroep kan na haar volgende bijeenkomst een lijst met aanvullingen aanleveren zodat de expertgroep deze vervolgens kan bespreken.

4. Verslag bijeenkomst 23 november jl. en afspraken volgende keer

Er zijn al enkele reacties geweest op het verslag van de bijeenkomst van 23 november jl. De voorzitter verzoekt om eventuele reacties zo snel mogelijk naar Sipke Bontekoe te mailen zodat er een nieuwe versie gedeeld kan worden die de klankbordgroep kan vaststellen.

De volgende bijeenkomst vindt plaats op 13 december a.s. van 19.00 uur tot 21.00 uur.

Voor de volgende bijeenkomst kunnen klankbordgroepleden in een openbaar document aanvullingen voor de lijst met blinde vlekken inbrengen. Het is ook mogelijk per mail aanvullingen in te dienen bij Public Mediation via Sipke Bontekoe. Public Mediation clustert de vragen voorafgaand aan de bijeenkomst zodat de klankbordgroep tijdens de bijeenkomst tot een lijst van vijf tot tien blinde vlekken voor de expertgroep kan komen.